

GRIGORE VIERU – NOW AND FOREVER**Teodora-Georgiana AMZA**

University of Pitești

Abstract: Grigore Vieru (14 February 1935 – 18 January 2009) was a Moldovan poet and writer. He is mostly known for his poems and books for children. He was a Moldovan poet who bravely promoted his country's native language, Romanian, when Moldova was a Soviet republic and Russian was the official language. He fought for the cultural reunification of Moldova and Romania.

He was born in a rural village in northeastern Romania. Five years later, that area was annexed by the Soviet Union under a Nazi-Soviet pact, and became the Socialist Republic of Moldova.

In the 1970s, he wrote "The Little Bee", Moldova's first Romanian-language schoolbook for children. His poetry is characterized by vivid natural scenery, patriotism, as well as a venerated image of the sacred mother. Vieru wrote in the Romanian language.

Keywords: Grigore Vieru, poet, Basarabia, native language, patriotism.

Grigore Vieru este un nume foarte important în literatura română. O adevărată călăuză pentru poezia noastră, pentru patria noastră –poetul și publicistul, copilul și adolescentul, omul matur și înțeleptul cu plete cărunte. Nu i-am înzestrat adevărata valoare până în momentul în care am început să-i citesc cărțile. Din aceea clipă mi-am dat seama că acest om are un talent aparte, un talent înăscut, este un scriitor fără pereche. Când îi citesc poeziile, mă cutremur din adâncul sufletului, gândindu-mă la patima cu care a scris, durerea, libertatea și dorul metamorfozate prin cuvinte.

Patriot, Grigore Vieru a luptat pentru independența românilor din Basarabia, nu numai prin poezie, ci implicându-se și politic fiind unul dintre fondatorii Frontului Popular din Moldova și a fost printre organizatorii și conducătorii Marii Adunări Naționale din 27 august 1989. A participat activ la dezbaterile sesiunii a XIII-a a Sovietului Suprem din RSSM în care se votează limba română ca limbă oficială și trecerea la grafia latină.

Grigore Vieru a scris una din cele mai frumoase și interesante palete de simboluri, armonizate cu motive și teme literare diversificate, cum ar fi: durerea, libertatea și dorul. Acestea se află în nume precum: „Aproape”, „Un verde ne vede”, „Fiindcă iubesc”, „Taina care mă apără”, „Cel care sânt”, „Rădăcina de foc”, „Rugăciune pentru mama”, „Văd și mărturisesc”, „Acum și în veac”, ș. a. m. d.

Creația sa se prezintă ca o perpetuă sublimare a sufletului prin frumusețe și omenie, prin dragoste și purificare morală. Ne captează și emoționează. Ne modelează. Glasul versurilor sale reprezintă un ecou, ce colindă veșnic munții omenești, fără putință de a se stinge... (Petre Ghelmez). Poezia e codrul și furtuna, e soare și pământ, vară, toamnă și iarnă, e mamă și iubită, e istoria și limba noastră, cuprinde în tainele profunde tot ce are poporul român mai scump și mai durabil- viața. Cititorul este ființa prin care trece tot zburciul vieții. Prin zvâcnetul inimii sale poetul se înfioară și de cerul adânc de prea mult senin, și de apele limpezi ale Basarabiei, și de cireșii în floare albă, și de mama care și-a pierdut feciorul, și de zorii zilei care vin să prevestească o eră nouă pentru acest neam oropsit și amărât. Cam așa e conținutul poeziei sale.

Poetul se identifică cu lumea, așezându-se în mijlocul lucrurilor ca un zeu getic. Un astfel de program poetic e prin excelență stănescian, pus însă la basarabeni, sub semnul unei ardori etice: Dar mai întâi / să fii doar sămânță./ Tunet să fii./ Ploaie să fii./ Lumină să fii./ Să fii os de-al fratelui tău/ rețezat de sabia dușmană./ Brăzdar să fii/ Duminică să fii/ Doină să fii./ Ca să ai dreptul a săruta acest pământ/ Îndurerat de-atâta dor.”

Grigore Vieru încearcă repunerea limbajului în albia naturală a românescului, poeticul în cea a firescului, realul în tabloul obiectiv al diversității lui polimorfe, sensibilitatea în matricea dialectului, a dramatismului. Nu există o schemă fixă în poeziile sale. Mai degrabă creația lui este legată de tradiția eminesciană și folclorică a literaturii române, apoi orientându-se spre formule magic-vegetale ale lui Blaga. Preferă o comunicare deschisă, sentimentală, în mod direct cu cititorul, încheindu-și poeziile cu rostiri pline de emoții: „O poezie trebuie să fie multă./ Dacă-i multă, e și frumoasă.” Universul liric se contemplă, raportul dintre om și cosmos ajunge să fie un învederat organicism al trăirii și al viziunii.

Chipul mamei și al poetului- fiu este înconjurat de un nimb sacru, el a sacralizat copilăria, maternitatea, bucuriile simple, ca și suferința, ce se uită în ochii lui „din inel, din flori de tei”, din statutul de ființă al omului. O notă aparte profund existențială, îl aduce dialogul cu neființa din „Litanii pentru orgă” — „Nu am moarte, cu tine nimic...”, aici cultivă perseverent o estetică a *reazemului* moral, pe care i-l oferă pământul, natura, cerul și frumusețile acestora, mama și maternitatea. Poezia erotică se apropie- blagian- de starea complexă, de situația- limită care atinge intensitatea maximă, *amestecare* : „M-am amestecat cu cântul, / Ca mormântul cu pământul.// M-am amestecat cu dorul / Ca sângele cu izvorul.// M-am amestecat cu tine, Ca ce-așteaptă cu ce vine.” Poetul caută sensul înalt al trăirii erotice, astfel că erosul are o semnificație mitică: femeia este taină în taina naturii, stăpână a Marelui stăpân- Dorul, „lumina stinsă în lumină”. Misterul cosmic se strecoară în ritmul nupțial, amplificând dimensiunile trăirii, în acorduri solemne de imn sau ușor- sentimentale de madrigal, strigări șoptite, blesteme refulate, nostimade și vorbiri alegorice, toate acestea traduc o singură melodie, cea a dragostei. Citez din poezia „Pădure, verde pădure” : „i-a fugit iubita cu altul, / S-a ascuns în codru. Uuu!/ El a smuls pădurea toată./ Însă nu a găsit-o, nu.”

Simbol al poeziei lui Grigore Vieru este „mama”. O consacreză în cuvinte și citez următoarele versuri cu lacrimi în ochi, este foarte emoționantă: „Sub stele trece apa/ Cu lacrima de-o samă, / Mi-e dor de-a ta privire, / Mi-e dor de tine, mamă./ Măicuța mea: grădina/ Cu flori, cu nuci și mere, / A ochilor lumina, / Vazduhul gurii mele! / Măicuțo, tu: vecie, / Nemuritoare carte/ De dor și omenie/ Și cîntec fără moarte!/ Vînt hulpav pom cuprinde/ Și frunza o destramă. / Mi-e dor de-a tale brate, / Mi-e dor de tine, mamă./ Tot cască leul iernii / Cu vifore în coamă. / Mi-e dor de vorba-ți caldă, / Mi-e dor de tine, mamă./ O stea mi-atinge fața / Ori poate-a ta năframa./ Sunt alb, bătrîn aproape, / Mi-e dor de tine, mamă.”

În versurile sale, mama este un simbol cu multiple semnificații etice și sociale. Ea e o altă Maica Marie, un început a toate câte sunt, devenind Muma însăși. Mama va fi maturizată, așa cum și natura va fi maternizată. Identitatea ontologică se exprimă prin paralelismul perfect dintre mișcările sufletești materne și cele cosmice: „Ușoară, maică ușoară, / C-ai putea să mergi călcând / Pe semințele ce zboară / Între ceruri și pământ! / În priviri cu teamă, / Fericită totuși ești / Iarba știe cum te cheamă, / Steaua știe ce gândești.” (Făptura mamei). Mama are capacitatea de repara și întreține starea de echilibru a omului și a universului: „Această lumină lină / De nu va răsări, / În locu-i răsări-va / Lin chipul maică-mii.” În fond, maternitatea semnifică neuitarea și poezia sa realizează dubla mișcare de înaintare- întoarcere în circuitul, constant reluat, al amintirii.

Una din extraordinarele sale poezii este ”Legământ” închinată marelui poet român din toate timpurile, Mihai Eminescu. Ea a fost publicată în 1964 în revista ”Nistru”. Este o confesiune sinceră, o rugăminte cuviincioasă, un testament spiritual propus urmașilor, o contopire totală cu zestrea spirituală. În fiecare strofă simțim cinstire nemărginită exprimată

lui Eminescu prin versuri simple cu textul unui testament care nu admite nici metafora, nici ambiguitatea.

Poezia abordează tema unei mărturii sincere, iar ideea este dorința lui de a lăsa deschis cartea (testamentul) urmașilor săi. Ea se axează pe câteva motive: motivul morții inevitabile (prima strofă), motivul generațiilor: „Ca băiatul meu ori fata/ Să citească mai departe”, motivul testamentului (a patra strofă), motivul părinți-copii: „Ca băiatul meu ori fata/ Să citească mai departe/ ce n-a reușit nici tata”, motivul codrului: „Așezați-mi-o ca pernă/ Cu toți codrii ei în zbugium”. Laitmotivul este ”cartea” (cărții sale; mijlocul ei; s-o lăsați deschisă; așezați-mi-o).

În poezia „Legămînt” eroul liric întreține un adevărat cult al cărții lui Eminescu, sub constelația spirituală a cărei își recunoaște statutul plenipotențiar de poet: ”Știu: cîndva, la miez de noapte, / Ori la răsărit de Soare, / Stinge-mi-s-or ochii mie/ Tot deasupra cărții Sale”. Sintagmele ”răsărit de Soare” și ”miez de noapte” sugerează efortul neîntrerupt al marelui poet M. Eminescu de cugetare și trăire completă. Sintagma ”Stinge-mi-s-or ochii mie” sugerează viața, iar ”cartea Sa” simbolizează viziune, creație artistică, cod de legi și norme etice.

O altă poezie de mare profunzime și mereu descifrată cu greutate, „Ars poetica” apare pentru întâia oară, în volumul „Fiindcă iubesc” în anul 1980. În ea se pune problema morții care pîndește atît omul, cît și opera, și cum pentru primul nu poate fi scăpare căci moartea „nimic niciodată/ Nu înapoiază”, creatorul își salvează opera iubind tot ceea ce ține de verbul „a exista”.

Titlul poeziei arată că aceasta este o artă poetică, o creație în care este definit rolul și locul poetului în Univers. Creația ascunde în umbra sa variate figuri de stil, simboluri și motive, care trezesc cititorului un ocean larg de sentimente și emoții. Metafora spicelor albe ale părului mamei ar putea semnifica harpa poetului, astfel, înălbit de trecerea vremii, părul mamei devenit strune la harpă ar putea sugera curgerea generațiilor: a îmbătrînit mama, va îmbătrîni și fiul și iubita și toți cei care vin după ei. „Spicele albe” reprezintă laitmotivul operei, mai conține o sugestie: a suferinței care a înălbit părul mamei. Motivul drumului „merg eu”, „mergi tu” ar putea sugera tocmai „marea trecere”, curgerea spre moarte, care începe în clipa în care ne-am născut. Un alt motiv la fel de important este motivul morții „vine moartea din urmă” care apare prin forme înfricoșătoare: „Cu spicele roșii în brațe, ale sîngelui meu”, ea are aspectul destructibil al existenței, „...care nimic niciodată nu înapoiază...” adică viața. În mod repetat apare în text simbolul spicelor. Acesta fiind legat de seceriș semnifică sfârșitul vieții, care va fi al mamei, al poetului și al iubitei. Idei de durere i se substituie și metafora din versurile: „Mergi tu după mine, iubito, / Cu spicul fierbinte la piept / Al lacrimii tale”. Sensul acestora ar fi acela că durerea ne este dată tuturor, dar ea constituie o cale de purificare. Ideea finititudinii umane poate fi descoperită și în primele trei versuri din strofa a doua, această idee poate fi pusă în concordanță cu moto-ul poeziei: „De mila timpului din sînge/ Poetul nu-i decît iubire”.

A scris și poezie pentru copii, încă din debut. Placheta de versuri „Alarma” apărută în anul 1957 ne stă mărturie. A impus cu un efort imposibil de contestat, egal cu o adevărată resurrecție, de a scoate poezia pentru copii din schemele cazone ale vremii, didacticist-ideologizante, o nouă formulă succintă și concentrată, pe tipare calde, „materne”. Citez poezia „Puișorii”: „-Pui golași cum stați în cuiburi / Fără plăpumioare ? / -Ne'nvelim cu ale mamei / Calde aripioare/ -Dar cînd mama nu-i acasă / Și ploița cerne?/ -Ne-velim atunci cu frunza/ Ramurii materne/ -Dacă n-o să vină mama/ Și-o să cadă frunza?/ -Cum să nu mai vină mama ?/ -Cum să cadă frunza ?”, ș.a. Poeziile de acest gen au format, educat și continuă să educe generații de copii, ele fiind recitate sau cîntate la toate serbările din școlile și grădinițele din Basarabia. Multe dintre ele au devenit folclor, adevărate „creații anonime”, aflate de dimineața pînă seara pe buzele copiilor.

Ne-a lăsat în moștenire nu numai creația sa, ci și darul de a ne exprima prin cuvinte, în limba noastră dragă, sa o înțelegem și să cunoaștem istoria ei, să nu ne dezicem de la limba maternă, că este superioară față de oricare alta de pe glob, „doar în limba ta / durerea poți s-o mângâi, /iar bucuria/ s-o preschimbi în cânt.” „În limba ta / Ți-e dor de mama, / Și vinul e mai vin, / Și doar prânzul e mai prânz. / Și doar în limba ta/ Poți râde singur, / Și doar în limba ta/ Te poți opri din plâns...”

Au și alți poeți de la noi opere frumoase despre graiul matern. Dar Grigore Vieru a găsit— ca în majoritatea lucrărilor sale, în final— o expresie surprinzătoare, plină de sens adânc și sfânt, a funcției graiului matern: „Iar când nu poți / Nici plânge și nici râde, / Când nu poți mângâia / Și nici cânta, / Cu-al tău pământ, / Cu cerul tău în față, / Tu taci atunci / Tot în limba ta.” Prin intermediul artei autentice, autorul cultiva micului cititor un gust lingvistic și literar fin, îl punea în contact cu problemele complicate ale existenței umane, fără să-l dădăcească ori să-l plictisească.

Grigore Vieru nu ne declară ce-am putea sa fim și cum am putea fi, ci prin cuvinte simple el toarnă gânduri profunde și doar așa putem găsi limanul, după cum spune Dostoevski: „frumusețea va salva omenirea”. Căci „frumosul palpită în haină poetică.”

Bibliografie:

- Băileșteanu, Fănuș, *Grigore Vieru*, Editura Iriana, București, 1995.
- Bogasiu, Sava. Grigore Vieru, *Lucefărul de dincolo de Prut al Limbii Române*, Ed. Alpha MDN, Buzău, 2009.
- Cimpoi, Mihai, *Basarabia sub steaua exilului*, editura Viitorul românesc, București, 1994.
- Cimpoi, Mihai, Grigore Vieru: poetul arhetipurilor, Princeps Edit, Iași, 2009.
- Cimpoi, Mihai, *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*, ed. II, Chișinău, 1997.
- Țopa, Tudor, *Condamnați la zbuclum*. Chișinău. Ed. Universul, 2003.
- Vieru, Grigore, *Acum și în veac*, Biblioteca școlarului, serie nouă, col. inițiată și coord. de Anatol și Dan Vidrașcu, Chișinău, Ed. Litera Internațional, 2004.
- Vulcănescu, Mircea, *Dimensiunea românească a existenței*, Editura Fundației Culturale Romane, București, 1991.